

decembar  
2018

broj **3**

ČASOPIS KANCELARIJE ZA EVROPSKE INTEGRACIJE



# EUROKAZ



me4 eu  
eu4 me  
ja za evropsku uniju za mene



EU4ME – Projekt finansira Evropska unija, a sprovodi UNDP

## **Impresum:**

### **Eurokaz**

časopis Kancelarije za evropske integracije

### **Broj: 3**

### **Izdavač:**

Sektor za informisanje javnosti o Evropskoj uniji i procesu  
prostupanja Evropskoj uniji - Generalni sekretariat Vlade Crne Gore

### **Uređivački tim:**

Sektor za informisanje javnosti o Evropskoj uniji i procesu  
prostupanja Evropskoj uniji - Generalni sekretariat Vlade Crne Gore

### **Grafički dizajn:**

Radna soba

### **Kontakt:**

Sektor za informisanje javnosti o Evropskoj uniji i procesu  
prostupanja Evropskoj uniji - Generalni sekretariat Vlade Crne Gore

Bulevar revolucije 15, Podgorica

E-mail: [nada.vojvodic@gsv.gov.me](mailto:nada.vojvodic@gsv.gov.me)

[bojana.mucalica@mep.gov.me](mailto:bojana.mucalica@mep.gov.me)

Web: [www.kei.gov.me](http://www.kei.gov.me)

[www.eu.me](http://www.eu.me)

# Sadržaj

## Aktuelno u pregovorima:

**4-6** Optimizovana pregovaračka struktura spremna za nove izazove

**7-9** Ispunjavanjem zahtjevnih obaveza do evropskih standarda u oblasti životne sredine

**10-12** Crnogorske institucije dobile jasne preporuke i smjernice za dalji rad

**13-15** Informisan građanin donosi najbolje odluke za sebe i svoju zemlju

## EU u Crnoj Gori:

**16-18** Planiranje politika je više od obaveze iz pregovora s EU

**19-21** Ulaznica za svijet popusta, informacija i mobilnosti

**22-24** Isticanjem kvaliteta domaćih proizvoda razvijamo brend Crne Gore

## Pozdrav iz EU:

**25-28** Ostaje li Zapadni Balkan prioritet Brisela?

## Aktuelno iz IPE:

**29-33** Priča o velikim ljudima, represiji i pobuni

## Pogled iz civilnog sektora:

**34-36** EU nastavlja da se širi, a odnosi Crne Gore i UK ostaju dobri

**37-45** Kolaž fotografija

Šta Crnu Goru očekuje u nastavku pregovaračkog procesa sa Evropskom unijom

## Optimizovana pregovaračka struktura spremna za nove izazove



*Autor: Marko Mrdak, zamjenik glavnog pregovarača za poglavlja pravne tekovine*

Strategija proširenja za Zapadni Balkan, koju je Evropska komisija usvojila u februaru 2018, ponovila je stav Evropske unije da je državama Zapadnog Balkana mjesto u porodici evropskih zemalja i po prvi put nagovijestila perspektivu u okviru koje se može očekivati naredno proširenje. Nakon predstavljanja Strategije uslijedio je niz važnih događaja, kao što su Samit lidera EU i Zapadnog Balkana

u Sofiji i posjete najviših zvaničnika EU državama Zapadnog Balkana, kojima je potvrđena nedvosmislena podrška procesu evropske integracije regiona.

Takođe, ključni politički signal za dalju budućnost Zapadnog Balkana dao je predsjednik Evropske komisije Žan Klod Junker u svom govoru o stanju Unije u septembru 2018. u Evropskom parlamentu. Ovom prilikom predsjednik Junker je podsjetio da EU može izvoziti stabilnost, kao što je to uspješno radila u svim prethodnim proširenjima, te da se EU mora ujediniti sa Zapadnim Balkanom, kako sudbina ovog regiona ne bi zavisila od drugih političkih faktora.

Za Crnu Goru, kao zvaničnog lidera u regionu u oblasti evropskih integracija, jasno prepoznatog i od same Evropske unije, politička podrška predstavlja posebnu odgovornost, imajući u vidu da kao najuspješniji primjer iz regiona ukazuje na konstantan napredak u pregovaračkom procesu utemeljenom na zaslugama.

U izuzetno izazovnim vremenima za EU, u kojima smo i dalje svjedoci bezbjednosnih, političkih i ekonomskih izazova u Evropi, bilo je zahtjevno zadržati fokus Brisela na ispunjavanju pregovaračkih zahtjeva Crne Gore. Svakako, zahvaljujući entuzijazmu svih učesnika u pregovaračkom pro-

cesu, danas možemo konstatovati da smo otvorili gotovo sva pregovaračka poglavlja, od kojih su tri privremeno zatvorena. Takođe, za posljednje preostalo poglavlje 8 – Konkurencija, koje je uvijek predstavljalo najveći izazov u prethodnim pregovaračkim procesima s EU, ispunili smo sva početna mjerila, te možemo očekivati otvaranje tokom 2019.

2019. za Vladu predstavlja godinu završne faze pregovaračkog procesa, odnosno postepenog zatvaranja pregovaračkih poglavlja. Koliko će poglavlja biti moguće zatvoriti zavisi od procedura prema Evropskoj komisiji i Savjetu EU, koje moraju da prethode održavanju međuvladinih konferencija na kojima se zvanično privremeno zatvaraju poglavlja. Svakako, Vlada planira intenzivirati aktivnosti u oblastima u kojima smo gotovo ispunili sve obaveze, kako bismo tokom 2019. ostvarili internu spremnost za zatvaranje šest poglavlja i to: 6 – Privredno pravo, 7 – Pravo intelektualne svojine, 10 – Informatičko društvo i mediji, 20 – Preduzetništvo i industrijska politika, 21 – Trans-evropske mreže i 28 – Zaštita potrošača i zdravlja.

Imajući u vidu intenzitet budućih obaveza u pregovaračkom procesu, kao i brojne kadrovske promjene koje su uslijedile nakon prvobitnog formiranja radnih grupa za pregovaračka poglavlja tokom 2012. i 2013, Kolegijum za pregovore je jula 2018. zadužio Kancelariju za evropske integracije da dostavi Vladi na usvajanje predloge

odluka za 33 redne grupe. Kako bi optimizovali broj članova radnih grupa, obezbijedili adekvatan forum za budući rad i osigurali neophodnu ekspertizu, Vlada je na predlog Kancelarije za evropske integracije do septembra 2018. donijela 33 odluke o formiranju radnih grupa za vođenje pregovora s EU.

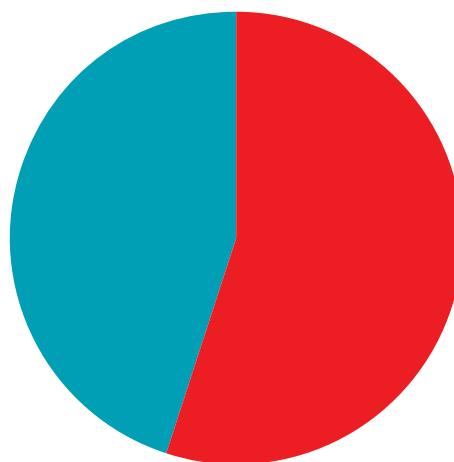
Iako je tendencija bila da se smanji broj članova radnih grupa, Kancelarija za evropske integracije nije željela da dovodi u pitanje učešće predstavnika civilnog sektora, te je svim zainteresovanim stranama omogućila dalji rad u okviru radnih grupa. S tim u vezi, nakon pomenutih izmjena broj članova radnih grupa u pregovaračkoj strukturi je sa 1.394 sveden na 900, uz gotovo nepromijenjen broj predstavnika civilnog društva. Kao i u prethodnoj pregovaračkoj strukturi, radne grupe za vođenje pregovaračkog procesa s EU su, pored predstavnika organa državne uprave, najviše podržane od strane akademske zajednice s 86 predstavnika, kao i nevladinih organizacija sa 76 predstavnika. Kada je u pitanju rodna zastupljenost, 57% članova radnih grupa čine žene, a 43% muškarci u okviru nove pregovaračke strukture.

Transparentan pristup Vlade i uključivanje zainteresovane javnosti u pregovarački proces kroz rad radnih grupa je jedan od razloga kontinuirane podrške javnosti za članstvo Crne Gore u EU, koji, prema posljednjem sprovedenom istraživanju javnog mnjenja, iznosi 65%.

Tabela 1 – pregovaračka struktura za vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji

Članovi pregovaračke strukture	Broj
Državna uprava	614
Akadska zajednica	86
Nevladine organizacije	76
Privredna komora Crne Gore	24
Unija poslodavaca Crne Gore	24
Sindikalna udruženja	21
Ostali predstavnici civilnog društva	54

Rodna zastupljenost



- Žene
- Muškarci

## Crna Gora otvorila pregovore u poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promjene

# Ispunjavanjem zahtjevnih obaveza do evropskih standarda u oblasti životne sredine

*Autorka: Ivana Vojinović, generalna direktorica Direktorata za životnu sredinu u Ministarstvu održivog razvoja i turizma*

**M**eđuvladina konferencija o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji tokom koje su otvoreni pregovori u poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promjene održana je 10. decembra 2018. godine u Briselu. U pitanju je poglavlje koje je, po mnogim parametrima, ali prvenstveno po empirijskom iskustvu novih država članica iz ranijih talasa proširenja, jedno od najtežih i finansijski najzahtjevnijih u pregovaračkom procesu.

Moguće da je koincidencija, ali za Crnu Goru je svakako posebna simbolika to što naša država poglavlje 27 otvara u godini u kojoj obilježavamo 27 godina od kada je Crna Gora proglašena ekološkom državom.

U periodu koji je iza nas, iako poglavlje 27 još uvijek nije bilo zvanično otvoreno, crnogorska administracija je vrijedno radila na ispunjavanju zahtjeva iz ovog poglavlja, a što je i evidentirano u godišnjim Izveštajima o napretku Evropske komisije, i o čemu smo, posebno tokom godišnjih sastanaka Pododbora u okviru Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, redovno informisali



Otvaranje poglavlja 27 znači da počinje nova, na prednija faza u pregovaračkom procesu za ovo poglavlje, a koja nam donosi nove obaveze i novu odgovornost da se ispregovaraju najpovoljniji uslovi za Crnu Goru usmjereni ka podizanju standarda u životnoj sredini, a sve sa krajnjim ciljem da novi procesi u ovoj oblasti unaprijede kvalitet života građana Crne Gore. Apsolutno smo svjesni da primjena EU zakonodavstva u oblasti životne sredine nije lak i jeftin, a ni brz proces, ukoliko želimo da ga obavimo adekvatno.

Do sada urađene finansijske projekcije procijenile su da je do 2035. godine u oblast životne sredine neophodno uložiti 1,429 milijardi eura. Određeni dio tih sredstava od preko 100 miliona eura već je u periodu 2016-2018. obezbijeđen i uložen u oblast kvaliteta vazduha, sanaciju odlagališta otpada, izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda, izgradnju kanalizacione i vodovodne mreže, zaštitu prirode, sanaciju industrijskog zagađenja itd.

Iako obezbjeđivanje finansijskih sredstava nije jednokratno, već tokom dužeg vremenskog perioda, pažljivo gradimo finansijsku konstrukciju uključivanjem svih raspoloživih izvora finansiranja. Kako ova oblast podrazumijeva brojne kapitalne investicije u infrastrukturu otpada i otpadnih voda, unaprijeđenje tehnoloških procesa u industriji, dominantni finansijski izvori su: povoljni kreditni aranžmani, IPA, donacije, te sredstva iz državnog i opštinskih budžeta, kao i Eko fond. Pored navedenog, zbog prirode obaveza

iz poglavlja 27 (npr. u oblasti kvaliteta vazduha i sprečavanja industrijskog zagađenja), određene aktivnosti biće finansirane od strane privatnog sektora (npr. kompanija u oblasti industrije i energetike).

Vlada je u novembru 2018. donijela Odluku o osnivanju Fonda za zaštitu životne sredine, tj. Eko fonda. Funkcionisanje Eko fonda znači da će sredstva prikupljena od strane subjekata koji obavljaju aktivnosti koje zagađuju životnu sredinu, biti namjenski plasirana u programe i projekte u oblasti zaštite životne sredine. Pored sredstava od eko naknada, sredstva za finansiranje Fonda obezbjeđivaće se i iz kredita, donacija, instrumenata, programa i fondova EU, Ujedinjenih nacija i drugih međunarodnih organizacija. Na ovaj način stvoriće se uslovi za obezbjeđenje stabilnog i stalnog izvora finansiranja aktivnosti u oblasti životne sredine.

Svakako, kako će od dana punopravnog članstva u EU Crna Gora postati korisnica EU strukturnih fondova, doći će do značajnog povećanja raspoloživih finansijskih sredstava na koje će naša država moći da računa za brojne zahtjevne aktivnosti iz poglavlja 27.

Procjene su da će se najveći finansijski teret u visini od 841 miliona eura ticati oblasti kvaliteta voda, kroz izgradnju postrojenja za prečišćavanje komunalnih otpadnih voda i infrastrukture u oblasti pijaće vode i zaštite od poplava. Trenutno u našoj državi postoji osam postrojenja za



prečišćavanje otpadnih voda, a u toku je izgradnja još tri. Stvoreni su preduslovi za početak radova na izgradnji sličnih sistema u Podgorici, Danilovgradu, Andrijevici i Petnjici.

Da bi sistem upravljanja otpadom funkcionisao kao i u državama članicama EU i obuhvatao selektivno sakupljanje otpada na nivou svih opština, zadovoljene zahtijevane stope reciklaže pojedinih frakcija otpada, riješeno pitanje tretmana opasnog otpada i niz drugih zahtijeva, potrebno je ulaganje od 368 miliona eura. U toku su aktivnosti na daljoj izgradnji infrastrukture za upravljanje otpadom i sanaciji neuređenih odlagališta. Završena je sanacija nesanitarnog odlagališta Vrtijeljka na Cetinju, Čarkovo polje na Žabljaku, Vasove vode u Beranama i Zaugline u Šavniku. U toku je sanacija neuređenog odlagališta Ćafe u Baru i Komarača u Plavu.

Dalje, projektovano je i da bi industrija i država u cilju dostizanja standarda kvaliteta vazduha u skladu sa propisima EU koji su prenijeti u naš pravni okvir, trebalo da investiraju iznos od 130 miliona eura, a vezano za uvođenje nove i efikasnije tehnologije u energetske i industrijske sisteme, kao i uvođenje sistema daljinskog grijanja u kritičnim zonama. Svakako, potrebno je i dalje i značajnije ulaganje u zaštitu prirode. Samo po tom osnovu predviđa se ulaganje od 33 miliona eura koje se u najvećem dijelu vezuje za uspostavljanja ekološke mreže Natura 2000, upravljanje zaštićenim područjima prirode i uopšte zaštitu biljnih i životinjskih vrsta, posebno rijetkih i ugroženih.

U svakom slučaju, sva investiciona i ostala ulaganja u oblast životne sredine nužna su i opravdana. Zapravo ovdje ne govorimo o troškovima, već isključivo o dugoročnim investicijama u unaprjeđenje uslova javnog zdravlja i kvaliteta života građana Crne Gore, kao i konkurentnosti cjelokupne privrede.

## Evropska komisija predstavila Radni dokument za poglavlja 23 i 24

# Crnogorske institucije dobile jasne preporuke i smjernice za dalji rad

*Autorka: Marijana Laković, generalna direktorka Direktorata za organizaciju pravosuđa, krivično zakonodavstvo i nadzor u Ministarstvu pravde*

Crna Gora od Evropske komisije polugodišnje dobija njihovo viđenje napretka, kao i preostalih izazova u oblasti vladavine prava, u formi kako izvještaja o Crnoj Gori, tako i nezvaničnih radnih dokumenata. Kako pregovori odmiču, tako su i izvještaji o Crnoj Gori, kao i radni dokumenti Evropske komisije koji se tiču pregovaračkih poglavlja 23 i 24, konkretniji, sa jasnim preporukama koje crnogorske institucije koriste kao smjernice za dalji rad.

Posljednji nezvanični radni dokument Evropska komisija je predstavila Radnoj grupi za proširenje 8. novembra 2018. godine. Istog dana održana je konferencija za novinare, na kojoj su predstavnici crnogorskih institucija sa šefom delegacije Evropske unije predstavili javnosti ovaj dokument, a sve u cilju transparentnosti procesa, od koga će, u konačnom, najveći benefit imati naše građanke i građani.

U dokumentu Evropske komisije prepoznat je stabilan napredak u više značajnih oblasti, cijeneći konkretne rezultate koje su institucije ostvarile u prethodnom periodu. Konstatovan je napredak kada je u pitanju oblast pravosuđa, posebno



kada je riječ o implementaciji zakona iz oblasti organizacije pravosuđa, sa posebnim osvrtom na raspisivanje nacionalnih javnih konkursa i redovnog ocjenjivanja sudija i državnih tužilaca.

Kada je u pitanju prevencija korupcije, prepoznati su rezultati Agencije za sprječavanje korupcije u dijelu implementacije Akcionog plana za

postupanje po konkretnim preporukama iz Izvještaja o Crnoj Gori, aktivnosti u dijelu izgradnje kapaciteta, kao i unapređenja IT sistema. Takođe, prepoznat je početni bilans ostvarenih rezultata u borbi protiv organizovanog kriminala, što je posljedica kvalitetne saradnje koju je naša policija ostvarila sa EUROPOL-om i INTERPOL-om, kao i državama članicama koje su dovele do vidljivih rezultata u borbi protiv organizovanog kriminala, odnosno do hapšenja članova kriminalnih grupa i značajnih zaplijena narkotika. Takođe, uspostavljanje neposredne saradnje sa EUROJUST-om, posredstvom državne tužiteljke za vezu doprinijelo je efikasnom postupanju u krivičnim predmetima sa međunarodnim elementom.

U dokumentu je prepoznat i početni bilans ostvarenih rezultata u borbi protiv korupcije na visokom nivou (do kraja septembra 2018. godine pokrenute su nove istrage u osam predmeta korupcije na visokom nivou, protiv 100 fizičkih i 49 pravnih lica, a u istom periodu protiv 28 fizičkih lica i dva pravna lica podignute su optužnice za krivična djela sa elementima korupcije i zloupotrebom položaja), zatim pranja novca, kao i privremeno oduzete imovine, što je posljedica dobre saradnje Uprave policije i pravosudnih institucija.

Kada je u pitanju oblast diskriminacije, prepoznate su aktivnosti Vlade Crne Gore usmjerene na promociju prava LGBTI osoba. Šesti Montenegro prajd je održan 17. novembra u Podgorici bez incidenata, zahvaljujući planskim aktivnostima Uprave policije Crne Gore u cilju stvaranja uslova da ovaj skup protekne u mirnoj atmosferi, uz obezbjeđenje manjeg broja policijskih službenika nego u prošloj godini i prisustvo direktora Uprave policije.

Zakon o građanskom partnerstvu je u fazi izrade. Takođe, povećava se broj prijavljenih slučajeva govora mržnje prema LGBTI osobama, što jasno ukazuje na rast povjerenja LGBTI osoba u rad crnogorske Uprave policije i pravosudnih institucija.

Takođe, kada su u pitanju osobe sa invaliditetom, konstatovan je rad na prilagođavanju javnih objekata za osobe sa invaliditetom, kao i rad na usklađivanju zakonodavstva sa međunarodnim standardima kada je ova oblast u pitanju.

Kada je riječ o rodno zasnovanom nasilju, u značajnoj mjeri je povećan broj prijavljenih slučajeva u odnosu na prethodni period, što je jasan pokazatelj rasta povjerenja građanki i građana u rad Uprave policije Crne Gore i pravosudnih institucija.

Pohvaljeno je usaglašavanje zakonodavnog okvira koji se tiče prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica sa preporukama Venecijanske komisije, a posebno u dijelu koji se tiče statusa Fonda za manjine, koji sadrži zaštitne mjere za otklanjanje rizika od sukoba interesa u procesu raspoređivanja sredstava manjinskim savjetima.

Novi zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca (koji tretira pitanje azila), počeo je sa primjenom od 1. januara 2018. godine, što se i poklopilo sa povećim prilivom migranata u Crnoj Gori, peko takozvane „obalske rute“. Novim zakonskim rješenjima, Ministarstvo unutrašnjih poslova je preuzelo sve obaveze oko upravljanja migracijama, uključujući i smještajne kapacitete koji su do 1. januara bili u nadležnosti Ministarstva rada i socijalnog staranja.

Tokom 2018. godine preko 3.500 migranata je registrovano na teritoriji Crne Gore (poređenja radi, 2017. godine taj broj je bio 849), što je zahtijevalo punu posvećenost svih nadležnih službi zaduženih za nadzor granice, granične provjere, registraciju i prihvat i smještaj migranata.

Upravljanje migracijama se sprovodi ulgavnom uspješno. Trenutno su, u saradnji sa UNHCR-om, pojačani kapaciteti Centra u Spužu, dok će tokom

narednog perioda, dodatnim kontejnerskim naseljem u blizini Graničnog prelaza Božaj (u saradnji sa IOM-om), ovi kapaciteti biti još veći.

Crna Gora je sprovedla i unutrašnje procedure za potpisivanje Sporazuma sa Frontex-om, kako bi se model za saradnju sa Evropskom unijom dodatno unaprijedio. Implementacijom ovog sporazuma, Crnoj Gori će biti pružena pomoć u oblasti upravljanja granicom i eventualnim kriznim situacijama koje se odnose na pojačani priliv migranata sa Bliskog istoka i konfliktnih područja, što je nepredvidljivog karaktera i zahtijeva blagovremeno i stručno reagovanje.

U dokumentu su konstatovani određeni izazovi sa jasnim preporukama za njihovo prevazilaženje. Vlada Crne Gore, kao i nezavisne i pravosudne institucije su, sigurni smo, spremne da odgovore svim izazovima i da preporuke iz dokumenta koriste kao smjernice za dalji rad.

## Napredna faza pristupanja EU donosi GSV-u preuzimanje zahtjevnijih nadležnosti

# Planiranje politika je više od obaveze iz pregovora s EU

*Autorka: Nataša Pešić, generalni sekretar Vlade Crne Gore*

**N**apredna faza u pregovorima Crne Gore s EU podrazumijeva da se u dijelu političkih kriterijuma i dobre uprave na posvećen, strukturiran način razmišlja o unapređenju sistema planiranja politika. To podrazumijeva i preuzimanje sve zahtjevnijih nadležnosti od strane naših institucija, gdje je Generalni sekretarijat Vlade prepoznao nužnost prilagođavanja svoje uloge u sistemu i preuzimanja širih nadležnosti i konkretnih odgovornosti.

Unapređenje sistema planiranja politika svakako da je mnogo više od obaveze iz pregovora s EU, jer benefiti od takvog sistema nam idu u prilog višestruko: boljim planiranjem politika pokazujemo da gradimo sliku države koja ima jasnu perspektivu napretka i koja kreira javne politike u skladu sa interesima građana, fokusirajući se na politike usmjerene na rezultat, gradimo bolju poziciju Crne Gore kao buduće članice EU i spremnost za bolje korišćenje dostupnih sredstava iz fondova EU.

Činjenica da koordinacija politika predstavlja važan dio reforme javne uprave, kao jednog od tri stuba politike proširenja EU na kojima počivaju obaveze država kandidata, navela nas je da



posebnu pažnju posvetimo kvalitetu strateških dokumenata i unapređenju odgovarajućeg pravnog okvira s pripadajućim principima razvoja i planiranja politika. Uspostavljanjem novog institucionalnog i zakonodavnog okvira, preuzeli smo veliki dio odgovornosti u sistemu planiranja politika u Crnoj Gori, u skladu s opredjeljenjem Vlade da unapređuje sistem strateškog planiranja, te obavezama koje proističu iz Strategije reforme javne uprave u dijelu koordinacije politika.

Pored Godišnjeg programa rada Vlade, koji predstavlja značajan mehanizam praćenja rada Vlade i resora, prepoznata je potreba sagledavanja ključnih prioriteta Vlade na srednji rok, direktno povezanih s prioritetima utvrđenim Ekspozeom predsjednika Vlade, a koji su sadržani u sveobuhvatnom srednjoročnim planskom dokumentu. U tom cilju donijet je Srednjoročni program rada Vlade 2018-2020, koji ima za cilj unapređenje sistema srednjoročnog planiranja politika s fokusom na rezultat i koordinaciju politika Vlade.

Novi koncept funkcionisanja Generalnog sekretarijata Vlade predstavlja odgovor na potrebu Crne Gore da u ovoj fazi pregovora na sistematski način prilazi zadatku koordinacije politika i strateškog planiranja na srednji rok. Obaveze GSV-a koje se tiču koordinacije politika i unapređenja sistema strateškog planiranja odredile su novi način funkcionisanja i reflektuju se kroz obaveze dva sektora – Sektora za koordinaciju, praćenje usklađenosti i praćenje realizacije strategija i Sektora za koordinaciju i praćenje realizacije politika Vlade.

Sektor za koordinaciju i praćenje realizacije politika Vlade usmjeren je praćenje sprovođenja Sredn-

joročnog programa rada Vlade 2018-2020, kao i na pripremu godišnjeg programa rada Vlade, te programa rada ministarstava, uvođenje novog sistema izvještavanja ministarstava i Vlade o kvalitetu realizacije, kao i drugačiji pristup praćenju i ocjeni uspješnosti realizacije politika. U tom smislu Vlada je u septembru donijela Uredba o izmjeni Uredbe o Generalnom sekretarijatu Vlade, kojom je GSV dobio proširen mandat kada je u pitanju planiranje, koordinacija i praćenje realizacije politika Vlade da utvrdi metodologiju za srednjoročno planiranje rada Vlade i ministarstava, koordinira pripremu i prati njihovu realizaciju. Na taj način stvoreni su institucionalni i normativni uslovi za dalje aktivnosti usmjerene na dalje unapređenje sadašnjeg načina pripreme programa rada Vlade i ministarstava i uvođenje novog sistema izvještavanja o kvalitetu realizacije kao i drugačiji pristup praćenju i ocjeni uspješnosti realizacije politika.

Metodologija za srednjoročno planiranje rada ministarstava pripremljena je uz učešće predstavnika GSV – Sektora za planiranje, koordinaciju i praćenje realizacije politika Vlade, Ministarstva finansija, Ministarstva javne uprave, Ministarstva ekonomije, Ministarstva održivog razvoja i turizma i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, uz podršku SIGME i kao pilot projekat će biti primijenjena prilikom pripreme srednjoročnog programa rada Ministarstva ekonomije, Ministarstva održivog razvoja i turizma i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja 2019. godine, a od 2020. godine kod svih ministarstava. Kao okosnica rada Sektora za koordinaciju, praćenje usklađenosti i praćenje realizacije strategija i njegova dva odsjeka (Odsjek za praćenje usklađenosti strategija kojima se utvrđuju javne politike i Odsjek za praćenje realizacije strategija kojima se utvrđuju

## STRUKTURA I NADLEŽNOSTI U DIJELU KOORDINACIJE POLITIKA

### Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore

#### Sektor za koordinaciju i praćenje realizacije politika Vlade

**Uredba** o izmjeni Uredbe o Generalnom sekretarijatu Vlade – septembar 2018.

**Metodologija** za srednjoročno planiranje rada ministarstava – oktobar 2018.

- Unapređenje načina pripreme godišnjeg programa rada Vlade i programa rada ministarstava
- Uvođenje novog sistema izvještavanja ministarstava i Vlade o kvalitetu realizacije
- Drugačiji pristup praćenju i ocjeni uspješnosti realizacije politika



#### Sektora za koordinaciju, praćenje usklađenosti i praćenje realizacije strategija

**Uredba** o načinu i postupku izrade strateških dokumenata – jul 2018

**Metodologija** razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata

Odsjek za praćenje **usklađenosti** strategija kojima se utvrđuju javne politike

Odsjek za praćenje **realizacije** strategija kojima se utvrđuju javne politike

- **Uspostavljanje i razvoj sistema koordinacije i praćenja usklađenosti strategija** kojima se utvrđuju javne politike s ostalim nacionalnim strateškim dokumentima i/ili pravnom tekovinom EU
- **Praćenje njihovog sprovođenja i provjera kvaliteta strateških dokumenata** i aktivnosti na njihovom unapređenju

javne politike), u julu ove godine usvojeni su Uredba o načinu i postupku izrade strateških dokumenata i Metodologija razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata. U ovom Sektoru se vrše poslovi koji obuhvataju dva ključna referata: uspostavljanje i razvoj sistema koordinacije i praćenja usklađenosti strategija kojima se utvrđuju javne politike s ostalim nacionalnim strateškim dokumentima i pravnom tekovinom EU, kao i praćenje njihovog sprovođenja i provjera kvaliteta strateških dokumenata i aktivnosti na njihovom unapređenju.

Kroz rad ovog Sektora, Generalnom sekretarijatu Vlade je po prvi put dodijeljen mandat davanja mišljenja na strateška dokumenta i to u njihovom nacrtu i predlogu, kojim resori pretpostavljaju faze razvoja politika u konkretnim oblastima. Sa druge strane, ovaj sektor se bavi praćenjem realizacije strategija kojima se utvrđuju javne politike, na način što izdaje mišljenje na godišnje izvještaje resora o sprovođenju određenog strateškog do-

kumenta. Dok Uredba postavlja jasan zakonski okvir, Metodologija ima za cilj da detaljno objasni sve djelove Uredbe, da da širu sliku o osnovama planiranja politika i pruži praktične smjernice za razvijanje, kreiranje i praćenje sprovođenja strateških dokumenata. Fokus je na jačanju sistema srednjoročnog planiranja, kroz koji gradimo jasnu viziju napretka, ali i ostvarujemo finansijsku održivost za sprovođenje planiranih politika.

Uspostavljanjem ovakve organizacione strukture, potvrđujemo da je Generalni sekretarijat Vlade u svom mandatu usmjeren na kvalitet planiranja strateških dokumenata, njihovu usklađenost, usklađenost sa procesom EU integracija, odnosno punu primjenu pravnog okvira za strateško planiranje, kako za strateška dokumenta, tako i za godišnje i srednjoročne planove rada ministarstava. Tim putem nastojimo da neraskidiv odnos između pregovaračkog procesa EU i unapređenja strateškog planiranja dodatno afirmišemo.

## Nova strategija informisanja javnosti o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji 2019-2022

# Informisan građanin donosi najbolje odluke za sebe i svoju zemlju



*Autorka: Nada Vojvodić, pomoćnica generalnog sekretara Vlade Crne Gore i rukovodilac Sektora za informisanje javnosti o Evropskoj uniji i procesu pristupanja Evropskoj uniji*

**D**osadašnji tok pristupnih pregovora sa Evropskom unijom, a posebno ostvareni rezultati, promijenili su i nastavljaju da mijenjaju crnogorsko društvo u skladu sa vrijednostima i standardima koje baštine članice Unije.

Srž evropske integracije su reforme kroz koje prolazi cijelo društvo s ciljem dostizanja standarda u vladavini prava, ekonomskom i ukupnom

razvoju. Crna Gora nije u tom procesu da bi ispunila uslove Evropske unije i štrikirala odrađene zadatke. Ključni cilj procesa evropske integracije se ogleda u transformaciji društva kako bi ono bolje odgovaralo potrebama svojih građana.

Pregovori su, sami po sebi, tehnički proces, građanima, često, nezanimljiv i stran. Međutim, posljedice tog procesa su važne jer utiču na kvalitet naših života, oblikujući našu današnjicu i gradeći našu budućnost.

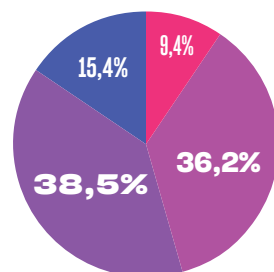
Zato je, složićemo se, jednako važno da, kao što smo uspješni u usklađivanju zakonodavstva, jačanju kapaciteta, sprovođenju propisa i ostvarivanju mjerljivih rezultata, građanima objasnimo šta mi to radimo, zbog čega, kakve efekte će promjene donijeti, odnosno kako će se to odraziti na njihove živote.

U Crnoj Gori već godinama imamo stabilnu podršku građana za proces pristupanja EU, koja prema posljednjem istraživanju iznosi 65,9%, dok pozitivan stav prema EU ima 67,4 % građana. Takođe, posljednje istraživanje pokazuje da stepen informisanosti građana, u različitoj mjeri, prelazi



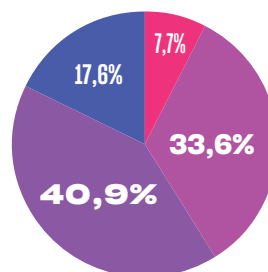
## Uopšteno govoreći, koliko smatrate da ste informisani o...

Evropskoj uniji



2018

Pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji



2018

- U potpunosti
- Uglavnom jesam
- Djelimično jesam
- Nemam gotovo nikakvih informacija

80%. Međutim, kada govorimo o stepenu razumijevanja, tu imamo još dosta prostora za rad i unapređenje.

Upravo zato, od početka pristupnih pregovora nastojimo da građanima približimo proces, osvijetlimo koristi koje on donosi i obaveze koje su njegov prateći dio, kao i da ih informišemo o promjenama koje će se dogoditi na putu do punopravnog članstva i nakon toga.

Dosadašnja dinamika procesa evropske integracije i kompleksnost reformskog procesa, uslovile su potrebu za izradom strategijskog pristupa u informisanju javnosti o evropskoj integraciji Crne Gore. Tokom prethodnih deceniju i po, donijeta su tri strategijska dokumenta za informisanje javnosti o procesu evropske integracije Crne Gore.

Sprovođenje komunikacijskih strategija je osnažilo saradnju Vlade sa Skupštinom, lokalnim samoupravama, civilnim društvom, akademskom i poslovnom zajednicom i medijima.

Ta saradnja je iznjedrila značajne partnerske projekte i zajedničke aktivnosti koje su naišle na pozitivan prijem kod građana i doprinijele unapređenju informisanja, ali i interesovanju građana za proces evropske integracije.

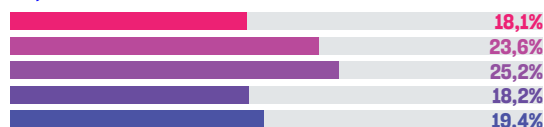
Tokom proteklih godina smo realizovali veliki broj aktivnosti s ciljem unapređenja znanja građana o procesu pristupanja EU. Informativna kampanja u okviru projekta „Evropa u tvom gradu“, obišla je sve crnogorske opštine, organizovali smo brojna predavanja za osnovce, srednjoškolce, studente, kvizove znanja, s ciljem promocije vrijednosti Evropske unije, radionice, konferencije i forume čiji je cilj podsticanje javne debate o obavezama, odgovornostima i koristima koje proističu iz članstva.

Pospiješili smo i saradnju s medijima. Posebno smo ponosni na realizaciju TV dokumentaraca o EU, fokusiranih na životne priče koji crnogorskim građanima na najprijemčiviji način pokazuju prednosti, ali i odgovornosti koje donosi članstvo u EU. Vodimo računa i o specifičnosti ciljnih grupa.

## Da li Vas i u kojoj mjeri zanimaju informacije o pristupanju EU?

■ 2013 ■ 2015 ■ 2016 ■ 2017 ■ 2018

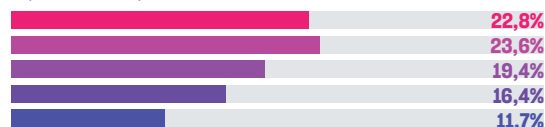
### DA, TAKVE INFORMACIJE ME VEOMA ZANIMAJU



### DA, ALI SAMO ONE KOJE SE TIČU MENE



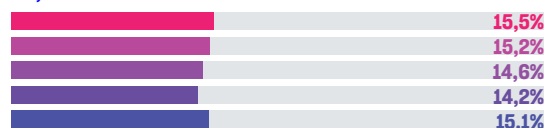
### DA, INTERESUJU ME, ALI SAMO AKO SE TIČU PRISTUPANJA CRNE GORE



### INTERESUJU ME SAMO OSNOVNE INFORMACIJE, NIŠTA DETALJNO



### NE, TAKVE INFORMACIJE ME NE ZANIMAJU



Zato smo, za mlađu populaciju, kreirali veb platformu EU4ME i pojačali prisustvo na društvenim mrežama, kako bi lako dostupne i razumljive informacije o EU, došle do svakog građanina.

Četvrta Strategija informisanja javnosti o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji 2019-2022, je prilagođena aktuelnom trenutku u procesu pristupanja i savremenim komunikacionim kanalima, pa će doprinijeti da građani budu još bolje informisani o evropskoj integraciji, najopsežnijem reformskom procesu u istoriji Crne Gore.

Njenom primjenom ćemo nastojati da informacije dođu do svih ciljnih grupa, kroz prilagođene forme i kanale. Usmjericemo se na teme i pitanja koja građane najviše zanimaju. Komuniciraćemo razumljivim, sadržajnim jezikom koji će izazivati interesovanje ljudi.

Jako je važno da naši mladi ljudi, posebno srednjoškolci i studenti budu upoznati sa programima EU koji su im na raspolaganju, da znaju koje

mogućnosti im se pružaju za nastavak školovanja, usavršavanje i mobilnost. Kao budući građani EU, moramo znati koja prava i obaveze ćemo sutra imati na tržištu rada, kako bismo se za njih na vrijeme pripremili. Slično je sa našim preduzećima i poljoprivrednim proizvođačima koji se spremaju za izlazak na tržište i konkurenciju na evropskom nivou. Vrijeme do stupanja u članstvo je vrijeme za rad na sebi i pripremu za mogućnosti i obaveze koje će nas danom pristupanja dočekati.

Činjenica je da samo dobro informisan građanin može da donosi racionalne odluke šta želi za sebe i svoju zemlju.

Stoga ćemo primjenom novog dokumenta obezbijediti okvir u kome će se poboljšati stepen informisanosti i razumijevanja procesa pristupanja Evropskoj uniji, kroz otvoren i inkluzivan pristup i sa iskrenom namjerom da poboljšamo komunikaciju i unaprijedimo informisanost o ovom važnom procesu.

## Šta mladima u Crnoj Gori donosi Evropska omladinska kartica

## Ulaznica za svijet popusta, informacija i mobilnosti

*Autorka: Bojana Milićević, RTCG*



**E**vropska omladinska kartica, odnedavno dostupna mladima u Crnoj Gori, omogućava veliki broj popusta i povoljnosti, prilike za zaposlenje i stipendiranje. Prvi korisnici, zadovoljni benefitima, preporučuju karticu, a Ministarstvo sporta najavljuje izradu još 1.000 besplatnih primjeraka.

Evropska omladinska kartica pomaže mladima između 13 i 29 godina da ostvare svoje planove i ispune sebi želje, bilo da se radi o šoping i izlascima, pohađanju kursa stranog jezika, odlascima u pozorište ili pak na putovanje.

Kako objašnjava za Eurokaz direktor Centra za omladinsku edukaciju, Jugoslav Radović, riječ je o benefit kartici, koja je odnedavno dostupna i mladima u Crnoj Gori.

„Pored popusta na brojne usluge, koji predstavljaju osnovne prednosti kartice, mladima se nude i druge povoljnosti, kao što su besplatno osiguranje od nezgode, besplatan omladinski bankarski paket ili prilike za zaposlenje, stipendiranje itd. Sve detalje mladi mogu pronaći na na veb sajtu [www.omladinskakartica.me](http://www.omladinskakartica.me) i naručiti karticu. NVO Centar za omladinsku edukaciju je u

saradnji sa Ministarstvom sporta aplicirala i dobila članstvo u evropskoj omladinskoj asocijaciji i tako omogućila mladima u Crnoj Gori da koriste više od 100 popusta u našoj zemlji i više od 70 hiljada popusta u čitavoj Evropi”, naveo je Radović.

Jedan od 1.000 mladih, koji su na početku realizacije projekta dobili besplatne kartice, je i Miloš Darmanović. Zadovoljan, Darmanović je objasnio da je prednosti kartice već iskusio.

„Raznovrsnost popusta mi omogućava da karticu koristim svakodnevno za potrebe prevoza, edukacije, kupovine i, naravno, meni omiljenih putovanja. Prilikom nedavne posjete Sloveniji ostvario sam popuste u nekoliko kulturno-istorijskih institucija. Takve posjete obogaćuju naše znanje i kulturnu svijest“, kazao je Darmanović.

Upravo to je, pored finansijskih olakšica, jedan od ciljeva projekta, naglasio je Radović.



vanju mladih ka obrazovanju, kulturi, kvalitetnijem provođenju slobodnog vremena i prevenciji zdravstvenih problema. Pored toga, zahvaljujući saradnji sa partnerima, na veb sajtu uvijek se mogu pronaći aktuelne prilike za zapošljavanje, besplatne obuke i radionice“, pojasnio je Radović.

Volontiranje i radna praksa u nekim kompanijama, koji bi kasnije mogli dovesti i do zaposlenja, raduju Miloša Darmanovića.

„To vidim kao ogromnu pomoć mladima od kojih se sve češće traži da, kada se prijavljuju za posao, imaju i određeno radno iskustvo. Zato portal Evropske omladinske kartice koristim da se informišem o novoj ponudi poslova za mlade, te da preporučim prijateljima i mlađim članovima porodice prilike za zaposlenje“, kazao je Darmanović.

Zato će se i u narednom periodu, najavio je Radović, Ministarstvo sporta i Centar za omladinsku edukaciju truditi da rade na dodatnim povezivanjima, kako bi kontinuirano kreirali prilike za mlade.

„Svakodnevno dobijamo veliki broj predloga i pitanja, pa tako svaki komentar i sugestiju bilježimo. Pozivamo mlade da daju svoje komentare i ubuduće, jer je to jedini način da projekat dodatno unapređujemo. Kada je riječ o prvim analizama, za nepuna dva mjeseca, kartica se koristi u svim uslužnim kategorijama koje su dio ovog projekta, bez ikakvih problema. Dobili smo više od 1.000 prijava, a Ministarstvo sporta u narednom periodu priprema štampanje dodatnih 1.000 besplatnih kartica za mlade“, istakao je Radović.

Krsto Vukadinović iz Direktorata za mlade u Ministarstvu sporta navodi da će Ministarstvo sporta i ubuduće podržavati sve projekte koji unapređuju položaj mladih.

„NVO Centar za omladinsku edukaciju u 2018. godini realizuje dva projekta. Posebno nas raduje činjenica da prilikom organizacije svake aktivnosti predstavnici Ministarstva sporta budu uključeni, što zapravo pokazuje da je saradnja sa Centrom za omladinsku edukaciju na najvišem nivou. Konkursom za dodjelu sredstava omladinskim organizacijama za finansiranje i sufinansiranje projekata ove godine smo podržali 86 projekata nevladinih organizacija u ukupnom iznosu od 400.000 EUR“, ispričao je Vukadinović.

Jedan od tih projekata je i Evropska omladinska kartica. Da će u narednom periodu broj korisnika kartice u Crnoj Gori porasti ukazuju iskustvo onih kojih je već imaju. Miloš Darmanović preporučuje mladima da naruče karticu.

„Ako niste zaposleni, ovo je sjajan način da olakšate sebi svakodnevne aktivnosti, uštedite i doprinesete kućnom budžetu. Mobilnost i lakši pristup informacijama je cilj kojem svi teže, a Evropska omladinska kartica je alat koji će nam pomoći da taj cilj i ostvarimo“, zaključio je Darmanović.



## Crna Gora zaštitila pet proizvoda

# Isticanjem kvaliteta domaćih proizvoda razvijamo brend Crne Gore

*Autorka: Irena Kovačević, savjetnik za odnose sa javnošću u Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja*

**C**rna Gora je tokom prethodne dvije godine napravila značajne iskorake na planu usklađivanja crnogorske poljoprivrede sa EU politikama i standardima. Poseban napredak postignut je u dijelu unapređenja kvaliteta i afirmacije domaćih proizvoda, kroz zaštitu naziva proizvoda u skladu sa EU šemama kvaliteta.

Kao mala zemlja, Crna Gora se na globalnom i sve zahtjevnijem tržištu ne može pozicionirati sa obimom proizvodnje, ali svakako može visokim kvalitetom poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, ponudom specifičnih, autohtonih i tradicionalnih proizvoda, koji svoju posebnu valorizaciju mogu ostvariti kroz rastuću turističku potrošnju.

Brojne mjere podrške proizvođačima usmjerene na unapređenje kvaliteta domaćih proizvoda, kontinuirana edukacija poprivrednih proizvođača i rad sa njima doveli su do konkretnih rezultata.

Tokom prethodne dvije godine zaštićeno je pet proizvoda: „Njeguški pršut“ – geografskom oznakom, „Pljevaljski sir“ – oznakom porijekla, „Crnogorski goveđi pršut“ i „Crnogorska stelja“ – oznakom porijekla i, nedavno, „Crnogorski pršut“ – geografskom oznakom. U proceduri su zahtje-

vi za durmitorski skorup i kolašinski lisnati sir, a očekujemo i otpočinjanje procedure zaštite meda i maslinovog ulja.

Prema Zakonu o šemama kvaliteta, poljoprivredne i prehrambene proizvode moguće je zaštititi oznakom porijekla, geografskom oznakom, oznakom garantovano tradicionalnog specijaliteta, gdje proceduru zaštite pokreće grupa proizvođača. Od 2018. godine moguće je zaštititi proizvode i oznakama „Viši kvalitet“, „Planinski proizvod“ i „Sa moje farme“, za koje zahtjev za registraciju može podnijeti jedan proizvođač, što je značajan podsticaj za dalje širenje liste zaštićenih proizvoda.

Procedura zaštite pokreće se podnošenjem zahtjeva za registraciju Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja. Uz zahtjev se dostavlja proizvođačka specifikacija i dokazi navoda koji se nalaze u tom dokumentu. Najzahtjevniji dio je definisanje specifikacije u kojoj se do detalja opisuje proizvod i način proizvodnje. Unose se elementi o dokazanoj reputaciji i istoriji, a specifičnost proizvoda mora biti uslovljena geografskim okruženjem, vještinama ili dokazanom tradicionalnom metodom proizvodnje.

Zaštita proizvoda nekom od navedenih oznaka vrlo je kompleksan proces i zahtijeva posvećenost i zajednički rad. Ministarstvo je usvojilo propise i stvorilo institucionalne pretpostavke za zaštitu

proizvoda na nacionalnom nivou. Intenzivno se radilo sa proizvođačima, prvenstveno sa ciljem da im se približe mogućnosti koje imaju kroz politiku kvaliteta i predoče benefiti zaštite proizvoda, kako bi ih podstakli da uđu u proces sertifikacije. Sa zainteresovanim proizvođačima se radilo tokom svake faze ovog procesa, od udruživanja do pisanja proizvođačke specifikacije proizvoda kao osnovnog dokumenta za zaštitu. Podrška lokalne samouprave takođe je važan faktor uspjeha u svim fazama zaštite proizvoda koji je poseban jer nosi, upravo, lokalne specifičnosti, zasnovane na prirodnim karakteristikama i tradicionalnom načinu proizvodnje i koji će, u konačnom, doprinijeti široj prepoznatljivosti i valorizaciji tog područja. Najvažnija je, ipak, uloga samih proizvođača,

koji treba da prepoznaju svoj interes i istrajno rade na ispunjavanju zahtjeva koje diktira procedura zaštite.

Zaštita navedenih pet proizvoda u relativno kratkom vremenskom periodu i kontinuirano interesovanje brojnih proizvođača širom Crne Gore da na ovaj način brendiraju svoje proizvode pokazatelj je da je postignuta sinergija svih strana potrebna za postizanje rezultata u ovoj oblasti. Tim povodom, želimo da pohvalimo posvećenost i napore proizvođača pet zaštićenih proizvoda, okupljenih u udruženja – „Udruženje proizvođača njeguških specijaliteta“, udruženje „Pljevaljski sir“, „Udruženje za kvalitet mesa sjevera Crne Gore“ i udruženje „Crnogorski pršut“ sa Cetinja.





### Podrška proizvođačima i udruženjima

Ministarstvo poljoprivrede u prethodnom periodu, kako smo već naveli, intenzivno je radilo na stvaranju uslova za primjenu sistema zaštite, propisivanju standarda proizvodnje i edukaciji proizvođača kroz obuke, tematske sastanke i studijske posjete zemljama EU. Proces sertifikacije kvaliteta je besplatan, a podrška se daje za pripremu proizvođačkih grupa, kontrolu kvaliteta proizvoda, studijska putovanja. Poseban fokus podrške posljednjih godina stavljen je na unapređenje prerade na porodičnim gazdinstvima i proizvodnje tradicionalnih proizvoda. Kako bi osigurali da se na porodičnom gazdinstvu na tradicionalan način proizvodi bezbjedan proizvod, donijeta je uredba o zahtjevima higijene koje treba da ispune objekti za preradu u kojima se proizvode manje količine hrane za tržište, a u skladu sa EU politikom.

Proizvođači koji koriste podršku za ulazak u takozvane „šeme kvaliteta“, imaju na raspolaganju i brojne ostale mjere podrške iz Agrobudžeta i EU fondova (IPARD) kao individualni proizvođači, ali i kroz udruženje.

### Značajni benefiti za proizvođače i državu

Za članove udruženja proizvođača zaštita proizvoda značiće benefit u dijelu ostvarivanja dodate vrijednosti na tržištu, mogućnost bolje valorizacije, kako kroz rastuću turističku potrošnju u Crnoj Gori, ali i bolje mogućnosti za izvoz na regionalno, evropsko i šire tržište.

Širenje liste zaštićenih proizvoda na nacionalnom nivou i napredak u oblasti politike kvaliteta, za Crnu Goru znači, ne samo unapređenje pozicije domaćih proizvođača, već i stvaranje pretpostavki za otvaranje novih radnih mjesta i dinamičniji razvoj lokalnih i cijele crnogorske ekonomije. Brendiranje kvalitetnih, specifičnih i autohtonih domaćih proizvoda doprinosi razvoju naše ekonomije, unapređenju turističke ponude, i uopšte daljem razvoju brenda Crne Gore u svijetu.

Mnoga područja u Crnoj Gori poznata su po nekom od proizvoda koji ima jedinstvenu recepturu i svaki od njih je potvrda postojanja tradicije, iskustva i običaja i imaju potencijal za zaštitu. Stoga će Ministarstvo nastaviti da podstiče i podržava, i finansijski i savjetodavno, zainteresovane proizvođače kako bi u budućem periodu imali što više zaštićenih proizvoda i na nacionalnoj i na evropskoj listi.



## Izbori za Evropski parlament – prilika za proširenje EU

# Ostaje li Zapadni Balkan prioritet Brisela?

*Autorka: Jovana Đurišić, dnevni list Pobjeda*

Izbori za Evropski parlament zakazani su za maj 2019. i u zemljama Zapadnog Balkana već se uveliko spekuliše, ali i strahuje, da bi u izbornoj atmosferi proširenje Evropske unije i pregovori sa zemljama regiona mogli pasti u drugi plan. Izvjesno je da će izbori, ali i situacija u vezi sa Bregzitom uticati na dešavanja u Briselu, ali su sagovornici Eurokaza saglasni u ocjeni da proširenje ostaje prioritet, bez obzira na izbornu dinamiku.

Poslanik Evropskog parlamenta Jozo Radoš vjeruje da će Zapadni Balkan biti tema izbora za Evropski parlament.

„Moguće je da će, tokom kampanje za evropske izbore, u nekim zemljama članicama pitanje proširenja biti značajnije zastupljeno, ali, zbog otpora širenju Unije, u pojedinim članicama uglavnom kao negativna kampanja“, ocijenio je Radoš u izjavi za Eurokaz.

Kada je u pitanju njegova zemlja, Hrvatska, Radoš očekuje da će proširenje biti jedno od pitanja u kampanji, ali ne previše visoko na listi predizbornih tema.

„Tokom formiranja novog sastava Evropskog parlamenta i Evropske komisije proširenje na zemlje Zapadnog Balkana zasigurno će biti veoma prisutno“, kaže on.



Radoš vjeruje da će, nakon predstojećih izbora, euroskeptične snage biti značajnije zastupljene u Evropskom parlamentu, ali ne očekuje da centrističke političke grupacije promijene svoj odnos prema pitanju proširenja. „Naprotiv, očekujem da će to pitanje biti visoko na dnevnom redu Evropskog parlamenta, Komisije ali i Savjeta EU“, ističe hrvatski predstavnik u Evropskom parlamentu.

Dodaje i da je u proteklom mandatu, zahvaljujući njegovom i radu ostalih kolega koji dolaze s prostora jugoistočne Evrope, bitno podignuta svijest o važnosti integracije zemalja Zapadnog Balkana za EU.

„Zapadni Balkan je geografski dio EU i zbog niza razloga je važno da taj prostor bude njen sastavni dio. Migracijski tokovi i razni vanjski geopolitički uticaji pomogli su da se poveća svijest o važnosti Zapadnog Balkana. U tom se smislu ništa neće promijeniti idućih nekoliko godina i logično je da se politika priključenja zemalja Zapadnog Balkana nastavi. Crna Gora je pozitivan primjer u nizu otvorenih i komplikovanih odnosa u toj regiji i svakako treba nastojati da se taj pozitivan primjer osnaži. Očekujem da će u novom mandatu EU institucija, dakle u periodu 2019-2024, Crna Gora završiti pretpristupne pregovore, te da će započeti proces formalnog uključenja Crne Gore u članstvo EU“, zaključio je Radoš.



Osim izbora za Evropski parlament, koji predstavljaju glavni razlog za bojazan da bi agenda Brisela mogla da se promijeni, još jedna „prepreka“ je i pitanje izlaska Velike Britanije iz EU, kojem je u ovom trenutku posvećena cijela Unija. Nedavno održani samit šefova država članica u sjedištu EU pokazao je da u eri Bregzita neće biti lako ostati na vrhu liste prioriteta.

Profesor međunarodnih odnosa na Univerzitetu u Oksfordu i bivši direktor Evropskog savjeta za spoljnu politiku u Sofiji, Dimitar Bečev, uvjeren je da Zapadni Balkan ostaje prioritet bez razlike kakvi će biti rezultati.

„Radi se o jednom od malobrojnih regiona na svijetu gdje Evropa ima velikog uticaja. Drugo, nastavlja se i proces proširenja, a budući sastav Evropskog parlamenta relativno malo će uticati na proširenje“, kaže Bečev u izjavi za Eurokaz.

Glavnu ulogu, objašnjava on, igra Savjet EU, gdje su države članice, dok parlament nema toliko formalnih nadležnosti. Komentarišući protivljenje pojedinih članica EU proširenju, kao mogućoj prepreci za naš region, Bečev kaže da će se to izvjesno dešavati.

„Mislim da će biti opet Francuska ta koja se protivi, plus par drugih zemalja - na primjer, Holandija. Sa druge strane - stanje u regionu, a pogotovo konflikt o Kosovu i proces demokratizacije u lokalnim državama, može predstavljati ozbiljnu prepreku“, zaključio je Bečev.

Drugačiji stav ima britanski poslanik Evropskog parlamenta i doskorašnji izvijestilac za Crnu Goru Čarls Tanok, koji smatra da će se na agendi Brisela naći pitanja koja trenutno opterećuju Evropsku uniju.

„Imajući u vidu mnoga pitanja koja su sada aktuelna u cijeloj Evropskoj uniji, od Bregzita do klimatskih promjena i širenja ruskog uticaja, ne očekujem da proširenje na Zapadni Balkan bude glavna tema rasprave. Predmetna pitanja su mnogo više interna i nameću potrebu da se o njima govori – ekonomija, posebno u Eurozoni, migrantska kriza, porast nacionalizma i populizma, kao i odnos evropskih nasuprot antievropskim partijama biće glavna pitanja u narednom periodu“, kaže Tanok za Eurokaz.

Tanok smatra da se informacije o proširenju EU mogu pojaviti u nekoj od ovih rasprava podsvjesno, ali dodaje da se, osim neposrednih susjeda na Zapadnom Balkanu, ostali neće baviti proširenjem. „Zaista ne mislim da će ova tema biti među glavnim

razmatranjima tokom aktuelne kampanje, iako je istina da će pristupanje Turske Evropskoj uniji u nekim zemljama, biti dominantna tema kad je u pitanju proširenje, ocijenio je on.

Kada je u pitanju budući odnos snaga u Evropskom parlamentu i njihov odnos prema proširenju, Tanok kaže da je rano davati bilo kakve čvrste projekcije o izbornim rezultatima, posebno sa nivoa Evropskog parlamenta, jer, kako kaže, oni često mogu da budu iznenađujući.

„Sumnjam da su nacionalizam i populizam zasad dostigli svoj vrhunac. Ipak, očekujem da vidim više podijeljen Evropski parlament – vanjsku, internacionalističku stranu u glavnim desnim i lijevim grupama političkih centara koji žele da rade



zajedno na rješavanju problema i još jedan – više populističku, u nekim slučajevima otvoreno nacionalističku, desnu i ekstremno lijevu frakciju, koja želi da iskoristi svoj uticaj i moć da ošteti EU i njenu podršku efikasnom multilateralizmu i pravila zasnovana na međunarodnom pravnom poretku zarad sopstvene koristi. Većina njih će biti, kao što vidimo, otvoreno neprijateljski prema agendi proširenja EU, posebno Turskoj“, zaključio je Tanok.

Predsjedavanje Savjetom EU nakon izbora za Evropski parlament preuzeće Hrvatska. Zbog toga su političke elite u regionu ohrabrene i vjeruju da najmlađa članica EU ima sluha za susjede, te da će zajedničkim naporima uspjeti da Balkan ostave tamo gdje mu je i mjesto.



## Predstava „Pobuna mornara“: prvi proizvod projekta ADNICH

# Priča o velikim ljudima, represiji i pobuni

*Autorke: Nataša Kraljević, programski kordinator Kraljevskog pozorišta Zetski dom i Jelena Marković-Čađenović, PR Kraljevskog pozorišta Zetski dom*

**K**raljevsko pozorište Zetski dom postavilo je krajem avgusta predstavu „Pobuna mornara“, priču o velikim ljudima, modelima represije i pobuni kao ljudskom pravu. „Pobuna mornara“ prvi je proizvod projekta ADNICH i saradnje sa italijanskim i albanskim kolegama, koja je okupila ansambl glumaca iz svih zemalja bivše Jugoslavije. Nastala je inspirisana tekstovima „Kotorski mornari“ Fridriha Vulfa i „Četvrti ugao“ Radoslava Rotkovića, a njenu režiju, adaptaciju, vizuelni identitet i izbor muzike, potpisuje reditelj Diego De Brea. Pored ex-Yu ansambla na sceni je učestvovala i sopran iz Albanije-Gjylie Pelingu.

Slovenački reditelj Diego de Brea stvorio je predstavu koja je sabrala različitosti dobivši zajedništvo, išavši do kraja u namjeri da nam pokaže kako izgledaju glad i žeđ, agresija onoga koji je iznad, sirova krv i dah koji dramatično napuštaju život. Revolucija se dešava upravo zbog toga, jer života neće biti više ako se ne usudimo. Zato je ova hrabra predstava iznenadila do zadnjeg mjesta ispunjeno gledalište. „Ta strava jeste i nije za publiku. To je način za koji sam se odlučio, nisam htio raditi neki prazan, monumentalni heroizam. Ova pobuna nije promijenila ništa, ali nije bila uzaludna. Danas su ljudi pasivni, pristaju na kapi



talističke i neoliberalističke uslove koji nude lažnu sigurnost, ali sa druge strane vlada potuno nezadovoljstvo koje se ne odražava nigdje, pristajemo na sve. Ovi ljudi, u gladi i žeđi, u kavezu broda iz koga nijesu sišli četiri godine trpeći sve, to su za nas nezamislive stvari. Mi sve to pratimo kao igрани film, ne identifikujemo se, čovjek je takav da, dok njega ne dirne, nema to veze s njim. Kapitalizam strateški radi na toj pasivnosti.

Zato smatram da će neko imati otklon, jer valjda nama treba populizam. Ovo je kolosalna tema koja se vraća i koja je aktuelna“, rekao je reditelj Diego de Brea.

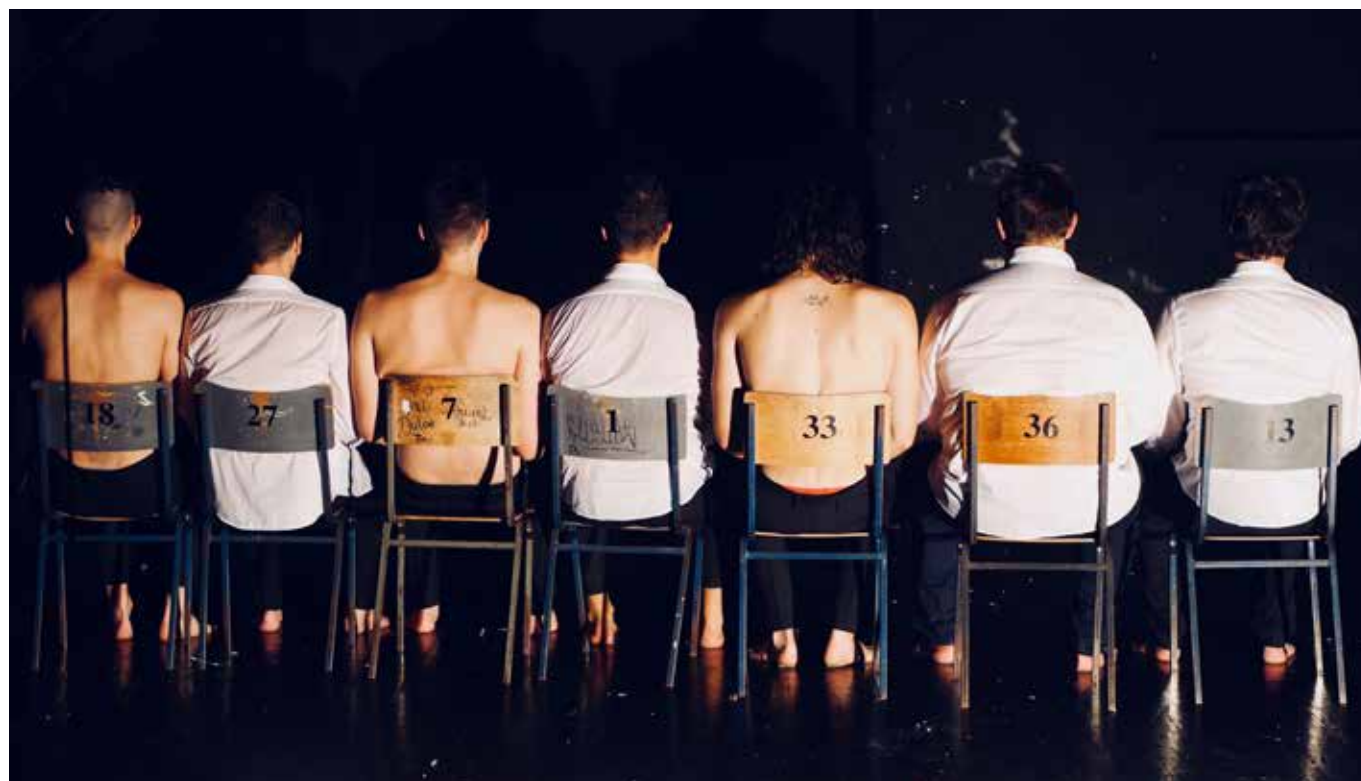
Konsultant i recezent predstave, profesor produkcije na Fakultetu dramskih umjestnosti, Janko Ljumović, rekao je da je pozorišna predstava „Pobuna mornara“ izuzetan projekat koji je ostvario dobar umjetnički rezultat.

Predstava, kako je rekao, tretira temu koja za polazište ima jedan jubilej i referiše na istorijski događaj, ali je zapravo ponudila puno više.

„Vrlo ozbiljno, promišljeno, uzbudljivo govori o modelima represije i pobuni kao ljudskom pravu.

Postavlja se pitanje da li se u ovih 100 godina nešto jeste ili nije promijenilo. Ova predstava i u toj ravni dolazi do svih gorućih i bolnih pitanja 21. vijeka, a čini se da jedino umjetnost i humanistička nauka zapravo vrlo ozbiljno postavljaju ta pitanja i ulaze u dijalog sa publikom i građanima.

Drugi dio ovog čitanja projekta je sam produkcijski model koji je jedna dobra priča nastala u Zetskom domu. Taj teatar već ima u repertoaru niz projekata koji potvrđuju hrabru i važnu ideju da se u mediju pozorišta radi na koprodukcijama, na različitosti koja dolazi od individualnih umjetnika, koji su slika, i u ovom projektu, ujedinjene Evrope“, rekao je Ljumović. Glumci, njih osmorica, dali su sve od sebe. Srđan Grahovac, Romano Nikolić, Atanas Atanasovski, Valentin Tino Kostadinovski,





Omar Bajramspahić, Peđa Marjanović, Mak Čengić i Marko Todorović dio su inovativnog koncepta Art Geto, međunarodnog ansambla koji je Lidija Dedović, umjetnička direktorica Zetskog doma realizovala kao ideju o pokušaju preispitivanja šta nas je to toliko razorilo.

Upravo zbog toga namjera je bila stvaranje nove umjetničke zajednice, a pokazalo se kroz proces i samu premijeru, već je dala važne rezultate. Povezali su se mladi umjetnici, dosegli još jedno parče slobode, dajući pritom puno, kao ljudi i umjetnici koji imaju šta reći. Svi oni bi se, kako kažu, i danas pobunili.

„Ovaj koncept nam je pružio mogućnost da kao mladi glumci i kolege, sad već i prijatelji, saradujemo u Crnoj Gori. Taj potez Lidije Dedović pokazao se kao pun pogodak. Ja sam iz Dubrovnika, čast mi je bilo biti dio ove priče, teme koja nama mladima nameće da se pobunimo za to da vrijeme krene naprijed. Ja, lično, bih se pobunio za solidarnost, za mir, za jednakost i za ljubav“, rekao je nakon premijere hrvatski glumac Romano Nikolić.

Peđa Marjanović, glumac iz Srbije, smatra da je najveći izazov bio prilagoditi se metodologiji rada Diega de Bree, koji je zahtjevan reditelj.

„On nas je vodio kroz fizičke vježbe koje bi nam donijele neku vrstu emocije koja je približna stanjima i osjećanjima u kojima su se nalazili mornari. To je kao pristup jako zanimljivo. Danas nema pobune, dugo se sistematski radi na tome da se pobune uguše, izražena je atmosfera konformizma, da nam je dobro, lijepo, da možemo sve sebi da priuštimo, dok se osnovne ljudske vrijednosti gube. To donosi kapitalizam. Danas bih se ja pobunio za položaj glumaca na Balkanu“, rekao je Marjanović.

Crnogorski glumac Marko Todorović srećan je zbog dobrih reakcija na dobru predstavu i što su uspjeli da priču ispričaju drugačije, na način koji niko nije očekivao.

„A opet, čini mi se da smo u nekim trenucima bili i prenježni u odnosu na stvarnost mornara. Porazno je da se nakon ove priče o velikim ljudima iz prošlosti vratimo u današnjicu. Poslije samo 100 godina toga više nema, kao da smo neki drugi narod, zaboravili smo da se bunimo, mladi nemaju identitet. Ja bih se pobuno protiv svega. Svaki segment našeg života, od školovanja, sve, sve može da bude bolje, predug je taj spisak“, zaključio je Todorović.







Cilj projekta ADNICH je pametno upravljanje prirodnim i kulturnim dobrima sa namjerom razvoja prekogranično održivog turizma i promocije regije južnog Jadrana. Pojekat posebno ističe jačanje saradnje među relevantnim institucijama i pojedincima na prostoru južnog Jadrana u cilju stvaranja novih i inovativnih i kreativnih prozivoda. Pored Kraljevskog pozorišta Zetski dom na Cetinju, lidera projekta ADNICH koji je zvanično počeo u aprilu 2018. godine, i trajaće 24 mjeseca, učestvuju još četiri partnerske institucije: iz Albanije – Fakultet umjetnosti, Tirana i opština Pogradec, dok iz Italije učestvuju partneri iz grada Lečea – Univerzitet Salento, odsjek za sociologiju i privatna kompanija ITI – Italijanski teatarski institut.

Zamišljen kao prilično kompleksan program, ADNICH se aktivno bavi veličanjem mediteranske kulture, ali u isto vrijeme tretira probleme koji postoje u ovom podneblju, kao što su problemi među različitim etničkim grupama, dolazak i integracija emigranata, odnosi/razlike među polovima (ostaci patrijarhalnog sistema), koji će, ukoliko se budu pravilno tretirali projektom, omogućiti nove umjetnička i kulturna stvaranja u smislu pozorišnih produkcija.

S obzirom da je i sam projekat kreiran na način da svi partneri, svako na svoj način, doprinesu ostvarivanju što uspješnijih rezultata predviđenih projektom, Kraljevsko pozorište Zetski dom je ovog ljeta „otvorilo“ produkcijski život projekta i uradilo ono u čemu je najbolje – postavilo predstavu „Pobuna mornara“, 30 avgusta u Tivtu, ispred školskog broda „Jadran“ na šetalištu Pine.

## Kakav uticaj Bregzit ima na put Crne Gore prema EU

# EU nastavlja da se širi, a odnosi Crne Gore i UK ostaju dobri

*Autorka: Aneta Đurović, novinska agencija MINA*

**K**ada Ujedinjeno Kraljevstvo (UK) izađe iz Evropske unije (EU), naš sporazum o slobodnoj trgovini sa EU, odnosno Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju prestaje da važi u odnosu na zemlju koja izlazi iz Unije. Drugih direktnih efekata na Crnu Goru nema. Naša država ima dobre odnose sa UK i tako će ostati, ocijenila je predsjednica Crnogorske panevropske unije, Gordana Đurović.

Ona je u razgovoru za Eurokaz kazala da će Crna Gora morati u što kraćem roku ispregovarati sličan, ali bilateralni sporazum, koji će omogućiti da se trgovina i ekonomska saradnja nastave nesmetano, bez uvođenja carina.

„To je u interesu obje strane i cijenim da to neće biti problem. Drugih direktnih efekata nema. Mi, kao država, imamo dobre odnose sa UK, i tako će i ostati“, smatra Đurović.

Ona je ukazala da je Bregzit suprotan politici proširenja, ali da je poruka Brisela jasna – EU će se konsolidovati i nastavlja da se širi. „Bregzit je jedan i nema domino efekta, a politika proširenja ostaje. EU27 biće veća. Poslije perioda konsolidacije, Unija će nastaviti da se širi i da dobrovoljno ujedinjuje evropske zemlje u zonu mira i prosperiteta“, dodaje Đurović.



Na pitanje da li u Crnoj Gori može doći do porasta evroskepticizma zbog Bregzita, odgovorila je da je evroskepticizam sastavni dio procesa evropskih integracija.

„On u biti znači transparentnost samog procesa i glas građana za snažnijim dijalogom na javnoj sceni, o svim aspektima integracija i promjenama koje donosi.

Evroskepticizam nije protiv integracija sam po sebi. On je čak u određenoj mjeri i koristan, jer proziva iskrene pregaoce i podržaoce integracija da se još više bore za našu Evropu i Crnu Goru u njoj, da jasno predstavljaju dobre strane tog procesa i akcentiraju šta posebno treba uraditi, na bazi svih naučenih lekcija pristupanja“, rekla je Đurović.

Ako je konstruktivan, smatra ona, evroskepticizam je blizak evropragmatizmu i želji za jasnijim ekonomskim interesima od procesa pristupanja, uz kontrolu smanjenja diskrecionog prava izvršne vlasti.

„Protivnici integracija su takozvani eurofobi i ekstremne desne frakcije na političkoj sceni država članica, koje odbacuju i potcjenjuju sve ono dobro što su od integracija njihove zemlje dobile (dobijale decenijama), a za račun kratkoročnih kalkulacija lokalnih političkih scena i populističkih poruka za koje ne nose odgovornost“, rekla je Đurović. Zato su, smatra ona, velika očekivanja, ali i strahovi, kako će proći izbori za Evropski parlament u maju sljedeće godine. Smatra da je veoma važno da u Parlamentu ostane stabilna „evropska većina“, koja, između ostalog, razumije i potrebu daljeg širenja Unije na Zapadni Balkan – zbog obostranog dobra i jasnog zajedničkog interesa.

Đurović je ukazala da su rezultati referenduma u UK, od 26. juna 2016. godine, kada je 51,9 odsto izašlih građana glasalo za izlazak iz EU, dobili svoj epilog u Predlogu ugovora o povlačenju UK iz Unije, u skladu sa čuvenim članom 50 Ugovora o EU.

„Evropski savjet je 25. novembra ove godine, na jednoj od svojih najkraćih sjednica, prihvatio Pred-

log ugovora na kom se radilo 20 mjeseci, obima 600 strana, kojim se preciziraju uslovi izlaska, u prelaznom periodu do kraja 2020. godine“, rekla je Đurović.

Kako je navela, ukoliko predlog podrži britanski parlament, on će stupiti na snagu 30. marta 2019. godine, ali će UK do kraja 2020. godine ostati članica zajedničkog tržišta (u ugovoru se koristi termin „jedinstvena carinska unija“), gdje, međutim, neće imati pravo govora u institucijama Unije.

„Drugim riječima, izbori za Evropski parlament 21-23. maja 2019. godine „isprazniće“ 73 poslanička mjesta u Evropskom parlamentu, nema više komesara, sudija, niti evropskih revizora iz UK, ali ostaje pravo na završavanje svih EU projekata iz ove finansijske perspektive uz adekvatnu uplatu u EU budžet, u skladu sa okvirnom visinom godišnjih apanaža u naredne dvije godine, do kraja tranzicionog perioda (oko 39 milijardi eura)“, navela je Đurović.

Prema njenim riječima, Ugovorom o istupanju preciziraju se svi složeni odnosi koji je UK gotovo četiri i po decenije gradila sa Unijom, tako da ovaj proces pokazuje da – koliko je komplikovano ući u Uniju, ništa manje komplikovano nije izaći iz nje.

„Britanija je duboko integrisana u sve zajedničke evropske politike, kao i EU finansije, njeno istupanje pogađa kako obične građane, tako i biznis, posebno obrazovni sektor, kao i sve druge segmente svakodnevnog života građana“, kazala je Đurović.

Ona je istakla da svi aneksi Predloga ugovora o istupanju UK iz EU, de facto, predstavljaju uređenje odnosa dvije strane do isteka tranzicionog perioda, dok će se o uspostavljanju nekih novih odnosa (boljih od odnosa prema takozvanim „trećim zemljama“), tek pregovarati i zaključivati se neki novi ugovori.

„U Političkoj deklaraciji, koju je takođe usvojila EU, navodi se da pregovori o uspostavljanje zone slobodne trgovine sa nultom carinskom stopom i drugim oblicima bliskih veza, u duhu strateškog partnerstva i „vrijednosti koje dijele“ – treba da počnu da se pregovaraju najkasnije do polovine 2020. godine“, pojasnila je Đurović.

Drugo, posebno pitanje je, kaže ona, spoljna politika i uticaj Bregzita na odnose sa trećim zemljama i savezima. „Tu svakako gube obje strane, ali čini se da je to ipak više UK“, rekla je Đurović.

Prema njenim riječima, Bregzit je snažno uzdrmao britansku političku scenu i saveze, izazivajući seriju političkih kriza, vanredne izbore, promjenu koalicionih partnera, veliki broj ostavki, zamjenu pregovarača.

„Riječju – političku nestabilnost na koju niko nije računao, i koja se značajno odrazila i na ekonomske prilike i očekivanja. Sve glavne „perjanice“ izlaska više nijesu tako visoko na političkoj sceni, a Terezi Mej ostao je težak zadatak da predstavi ispregovaranu kao `uspjeh`“, smatra Đurović.

Britanija, dodala je ona, potencira koristi izlaska kao „oslobađanje od evropske birokratije i politika u kojima je često nevoljno učestvovala“, ali duboko svjesna da ima i dosta rizika u koje sa ovim činom ulazi, koji se postavljaju u vidu neiz-

vjesnosti budućih ekonomskih odnosa ne samo sa EU, već i sa ostalim partnerima.

„Činjenica je da je UK imala izuzetne koristi od članstva u Uniji – gotovo četiri i po decenije snažnog ekonomskog razvoja, koji nikada ne bi bio takav, da to nije bilo na velikom evropskom tržištu sa četiri ekonomske slobode i Londonom kao finansijskim centrom Unije za sve druge velike igrače van Saveza.

Izlaskom iz Unije, smatra ona, Britanija teško sama može postati/ostati „globalni igrač“, kakav je svakako bila unutar EU28.

Bregzit je, kaže ona, prvenstveno termin za britanski izlazak iz EU, ali ne i za jasan profil budućih odnosa sa Unijom.

„Scenariji su različiti, ali ako UK ne prihvati Predlog ugovora, to svakako razvod čini komplikovanim i neizvjesnijim. Razvod bez jasnog Ugovora o istupanju, tj. bez „papira“, mnogo je teži za sve, jer nema prelaznog perioda, prelaznih zajedničkih tijela, mehanizma rješavanja mogućih sporova i slično. Preko noći odnosi se mijenjaju“, navela je Đurović.

Ako se pak, smatra ona, Predlog ugovora prihvati, postoji razuman rok za postepeno istupanje, i dovoljno vremena da se ugovore buduću odnosi – u obostranom interesu.

Kako je rekla, ovo nije prva kriza Unije. „Mnoge krize je ona ona uspješno prevazilazila, i mi, građani Zapadnog Balkana, svakako gajimo optimizam da će to biti i ovoga puta. Da će Evropa pobjediti sve aktuelne izazove i da će iz toga izaći jača“, kazala je Đurović.

Izvršna direktorica Politikon mreže, Jovana Marović, kazala je da je saglasna sa ocjenom francuskog predsjednika Emanuela Makrona da je

Evropska unija krhka i da joj je potrebna obnova iz osnova.

„Pregovori o istupanju Velike Britanije iz Unije koji su bili dugi i iscrpni, i uprkos postignutom sporazumu zbog brojnih otvorenih pitanja još uvijek nijesu do kraja završeni, pokazali su da proces napuštanja Unije nije jednostavan niti bez posledica, što bi potencijalno trebalo da obeshrabri druge države koje razmišljaju o takvom koraku“, navela je Marović.

Dodatno, smatra ona, analiza koju je pripremila vlada te države pokazuje da će Velika Britanija nakon izlaska iz EU imati lošiju ekonomsku situaciju i niži BDP nego da je ostala u EU i to će biti slučaj bez obzira do kojeg scenarija dođe, odnosno nezavisno od sadržaja trgovinskog sporazuma koji ova zemlja zaključi sa EU.

„Osim određenih političkih koristi, na koje britanska vlada ukazuje, druge koristi od napuštanja Unije nijesu vidljive, a zbog razlaza i sama Unija trpi. Dugogodišnja apatija i odsustvo pravovremenih reakcija na svim nivoima doprinijeli su da ovo stanje „krhkosti“ postane normalno stanje unutar EU“, rekla je Marović.

Na jednoj strani, kaže ona, Unija i njene države članice već decenijama nespretno odgovaraju na učestale krize na nadnacionalnom i nacionalnom nivou, kao i na spoljne izazove.

„Britanska vlada, sa druge strane, nije uspjela da objasni građanima dobrobiti članstva u zajednici u kojoj su od 1973. godine“, ocijenila je Marović.

Ona smatra da, samim tim što je država koja je važan stub evropske arhitekture odlučila da istupi iz EU, Unija jednim dijelom gubi na privlačnosti, a do većeg potencijalnog udaljavanja zemalja kandidata će doći ukoliko EU ne bude više najznačajniji okvir za demokratizaciju.

„Evropska unija je predstavljanjem strategije početkom godine, zbog Bregzita, ali i straha od jačanja uticaja nezapadnih sila na Zapadnom Balkanu, željela da pokaže odlučnost da politiku proširenja ojača. Ipak, taj „zamah“ je bio kratkog daha“, rekla je Marović.

Kako je kazala, u središtu tog dokumenta je najava novih instrumenata i inicijativa od čijeg sadržaja zavisi i ubrzanje demokratizacije i veća posvećenost EU praćenju reformi.

„Budući da se sada kalkuliše o tome da bi ove inicijative mogle da budu završene tek 2020. godine to praktično znači nastavak reformskog trenda EU koji se ukratko može opisati kao „napredak, ali nedovoljan“. Za sada nije došlo do pomjeranja proširenja na agendi EU, što dovodi u pitanje njenu sposobnost i volju da dalje integriše nove članice“, zaključila je Marović.



Dodjela nagrada pobjednicima kviza  
„Koliko znaš o EU?“



Obilježavanje Međunarodnog dana volonterizma u Gimnaziji „Slobodan Škerović“ - Budi društveno aktivan. Daj doprinos.















## Obilježavanje 140 godina od priznanja nezavisnosti Crne Gore na Berlinskom kongresu



